

UN CONFLICTE AMB LA LLEVADORA DE LA SELVA DEL CAMP, L'ALCOVERENCA JOSEPA LLAVORÉ BATET (segle XIX).

Josep M.T.Grau i Pujol
Roser Puig Tàrrach

En el segle XIX el personal sanitari que tenia una població es reduïa al metge, el farmacèutic, el sagnador (en moltes ocasions el barber) i la llevadora. Pels animals hi havia el manescal.

Darrerament arreu de Catalunya han proliferat molt els estudis relacionats amb la història de la medicina, i evidentment sobre els professionals que l'exercien. Una de les fonts més estudiades han estat els llibres sacramentals, els d'hospitals i els documents de les universitats (1).

En aquest breu article volem presentar el cas d'una llevadora nascuda a Alcover que exercí el seu ofici a la veïna població de la Selva del Camp a la segona meitat del mil vuit-cents (2).

L'any 1856 la Selva comptava, per atendre els seus 3754 habitants repartits en 864 unitats familiars, amb dos metges-cirurgians, un sagnador, dos farmacèutics o apotecaris i una llevadora ("*madrina*" o "*comadrona*" en castellà). Pel bestiar dos manescals i diversos ferradors.

Gairebé dues dècades més tard, en concret el 1875, el nombre de doctors en medicina s'havia duplicat: dos són fills de la mateixa Selva i els altres dos són forasters, un originari de Lleida i l'altre de Barcelona. A més documentem la presència d'un practicant, Ramon Vila Baget, nat a Sarral, de 35 anys; d'un sagnador selvatà, Josep M. Sardà Masdeu, de 62 anys, germà del metge Andreu (de 71 anys). La plaça de farmacèutic l'ocupava Josep Vila Panadès, nascut a Vilavert (de 63 anys). Finalment, el càrrec de llevadora el tenia Magdalena Figueres, vídua de Voltes, de 54 anys, procedent de les Borges del Camp, amb títol expedit a Madrid el 1863. En l'estadística consultada del 1875 s'informa que no existeixen "*curanderos, ni tampoco otros individuos que sin título de ninguna clase se dediquen a la medicina o cirugía*".

Centrant-nos en el cas que ens ocupa, l'any 1863 la junta municipal de sanitat de la Selva del Camp argumenta que per atendre l'elevat nombre de parts que es presenten no n'hi ha prou amb una sola llevadora, per la qual cosa el mes d'agost autoritza interinament a Josepa Llaboré Batet, d'Alcover, a treballar com a llevadora fins que no se'n presenti una altra amb títol. El mateix any arriba una llevadora amb els estudis cursats però sense tenir l'expedició del títol, Magdalena Figueres, la qual sol·licita la destitució de la llevadora alcoverenca. L'any 1868 continua insistint en la privació (veure apèndix), i deu anys després se l'hi imposarà una multa de 25 pessetes.

En l'arrel del conflicte hi ha la transició vers una nova època: l'aprenentatge exclusiu en base a una pràctica davant de la nova legislació, que demana el títol obtingut per uns estudis teòrics. L'ajuntament selvatà no accepta la pressió de la llevadora amb títol i fa tot el possible perquè a la vila hi romanguin les dues dones, per a donar major cobertura als naixements, cosa que s'aconsegueix.

Les autoritats provincials fan prevaler el bé comú al bé particular i accedeixen a la demanda del municipi, tot i la manca de titulació acadèmica de la Josepa Llaboré.

El seu arrelament (estava casada a la Selva) i reputació havien de ser grans, per tal que el govern local vulnerés la legislació.

A través del padró d'habitants de la Selva de l'any 1890 constatem que Josepa Llaboré -aleshores ja vídua- encara continuava com a llevadora (3). La seva mort es produeix el 1895, als 65 anys. En la inscripció de la defunció s'anota que no feu testament, i que de l'enllaç amb Antoni Roig Soronelles li sobrevisqueren set fills: Antoni, Josep, Joan, Jaume, Consol, Carles i Josepa (4). Sembla que predicava amb l'exemple. La seva casa estava situada al carrer Forn d'avall número 4.

La vinguda de llevadores de fora de la Selva en el mil set-cents també fou habitual. En trobem de Cambrils, Vilallonga del Camp i Reus (5).

NOTES:

- (1) Moltes vegades realitzats per metges. Pel Priorat esmentar els estudis de Jordi Pau Roigé; pel Camp de Tarragona els de Josep M. Sánchez Ripollès; Daniel Montaña per Sant Sadurní de la Roca del Vallès; Joan Ros Pujol per Gironella; Miquel-Àngel Álvarez per Subirats, St. Pere de Riudebitlles i Gelida.
- (2) La major part dels documents consultats provenen del lligall 7226 de l'Arxiu Històric Municipal de la Selva del Camp.
- (3) AHMSC, llibre 4479.
- (4) Jutjat Municipal de la Selva del Camp, Registre Civil, vol. 7 de defuncions (1894-1897), foli 77. Els seus pares eren Jaume Llaboré i Rosa Batet.
- (5) Vegeu el nostre treball "Llevadores del segle XVIII a la Selva" a *El Pont-Alt* (La Selva del Camp) 56 (1992), pàg. 8.

APÈNDIX

Arxiu Històric Municipal de la Selva, registre 7226.

Transcripció del títol de llevadora de Magdalena Figueres que fa el secretari de l'ajuntament de la Selva del Camp.

“Sello quinto del año mil ochocientos sesenta y tres.

El Ministro de Fomento.

Por cuanto doña Magdalena Figueras, de Voltas, natural de las Borjas, provincia de Tarragona, de edad cuarenta y dos años, ha acreditado, en debida forma, que reúne las circunstancias prescritas por la actual legislación para obtener el título de matrona, y hecho constar su suficiencia ante la Universidad de Barcelona en el día diez de abril último, habiendo obtenido la calificación de aprobada.

Por tanto, de orden de su Magestad la Reina, expido este título, en virtud del cual se autoriza para ejercer libremente la profesión de matrona en los términos que previenen las leyes y reglamentos vigentes.

Dado en Madrid a diez y nueve de mayo de mil ochocientos sesenta y tres.

En nombre del señor Ministro, el director general, Pedro Labau.

Registrado al folio 41.

El Gefe del negociado, José Godoy Alcantara.

Firma de la interesada.

Magdalena Figueras, de Voltas.

Título de matrona a favor de doña Magdalena, de Voltas.

Registrado en 26 de mayo de 1863.

El rector Víctor Arnau.

Registrado en la secretaria general, al folio 21 número 75 del libro registro.

Barcelona, 26 de mayo de 1863.

El secretario general.

Agustín Puebla.

Ay un sello que dice: Universidad de Barcelona.

Es copia.

El secretario del ayuntamiento, Francisco Javier Solá. “

(signatura)

Ofici que tramet el subdelegat de Medicina a l'alcalde de la Selva del Camp sobre el cessament de la llevadora.

“Habiéndose presentado en que Magdalena Figueras, de Voltas, contra Josepa Llaboré, de Roig, de esta villa, la cual ejerce la profesión de comadrona sin poseer título que la autorice, y cumpliendo lo prevenido en el artículo 7º, obligación 2ª del reglamento de Subdelegaciones, se previene a la Josefa Llaboré, de Roig, que en lo sucesivo se abstenga de intervenir directamente en ningún parto, bajo la multa que se le impondría por intrusión en el ramo sanitario.

Hará saber a Josefa Llaboré y Batet, de esa vecindad, que en lo sucesivo cese de ejercer la profesión de comadrona, pues de lo contrario, se la impondrá el debido correctivo con arreglo a la ley.

Dios guarde a usted muchos años.

Tarragona, 4 de julio de 1863 “

(signatura)

Acta de la junta municipal de sanitat de la Selva del Camp.

“En la villa de la Selva, a catorce julio de mil ochocientos sesenta y tres.

Reunidos en estas casas consistoriales bajo la presidencia del señor don Andrés Sardà, alcalde, los señores don Juan de la Cruz Ferrater, don José Vila, don Pedro Rovira y don José Bové, individuos componentes de la junta municipal de sanidad, abrióse la sesión con la lectura de la instancia que don José Antonio Agrás, don Juan Cogul, don Juan Robusté, don Bonaventura Boqué, don Ambrosio Mallafré, don Ramon Girona y don Andrés Fort, de este domicilio, presentaron al señor Gobernador Civil de esta provincia en diez de los corrientes para que no se privase de ejercer el oficio de comadrona a Josefa Llaboré y Batet, consorte de Antonio Roig y Soronellas, de esta vecindad, a pesar de carecer de título, y de poseerlo la otra comadrona Magdalena Voltas, apoyado a que en esta población son necesarias dos comadres atendido el número de vecinos que cuenta, suplicando que se autorice...

El alcalde, Andrés Sardà.

Y no habiendo más asuntos de que tratar, levantó el señor alcalde la sesión, firmando esta acta conmigo el secretario, de que certifico”.

(signatures)

Ofici que tramet el subdelegat de medicina i cirurgia del partit de Reus, Francesc Baget a l'alcalde la la Selva del Camp sobre l'afer de la llevadora.

“Habiendo acudido a este Gobierno de provincia Magdalena Figueras, vecina y comadrona de esa villa La Selva del Camp solicitando se retire a Josefa Llaboré la autorización que le concedió interinamente este Gobierno de provincia para ejercer interinamente la profesión de comadrona, y que en su lugar se conceda a Maria Montserrat, que tiene hechos los estudios del arte, faltándole tan solo el requisito de obtener el título, y considerando que se está en la época de conferir grados en las universidades, he acordado decir a usted para conocimiento de la reclamante que no ha lugar a lo que solicita, interín la citada Montserrat no se halle provista del título que le autorice para ejercer el arte de partear.

Dios guarde a usted muchos años.

Tarragona, 19 de junio de 1868. “

(signatura)

Article publicat a: *Butlletí Centre d'Estudis Alcoverencs (Alcover)* núm. 101 (gener-març 2003) ps. 13-16